

AYOLLARDA ENDOMETRIOZ KASALLIGI VA UNI OLDINI OLISH

Jumabekova Lobar Zokirovna

*Akusherlik va ginekologiya fani katta o'qituvchisi
Zomim Abu Ali ibn Sino nomli jamoat salomatligi texnikumi*

Annotatsiya. *Ayollarda endometrioz kasalligi va uni oldini olish mavzusi ayollar orasida keng tarqalgan va ko'pincha jiddiy sog'liq muammolariga olib keladigan endometrioz kasalligi haqida ma'lumot beradi. Endometrioz, bachadon ichki qatlamining (endometrium) boshqa joylarda, masalan, tuxumdonlarda, qovuq yoki ichki a'zolarida o'sib borishi bilan bog'liq bo'lib, bu holat og'riqli menstruatsiyalar, bepushtlik, bachadon tashqarisidagi to'qimalarning yallig'lanishi va boshqa turli asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin.*

Endometriozning sabablari aniq bo'lmasada, irsiyat, immun tizimi va atrof-muhit faktorlarining o'zaro ta'siri kasallikning rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Kasallikning oldini olish uchun erkaklar va ayollar salomatligiga oid holatlar, masalan, tizimli gormonal o'zgarishlar, stressni boshqarish, to'g'ri ovqatlanish va muntazam tibbiy tekshiruvlar zarur.

Endometriozning erta aniqlanishi va davolashga yo'naltirilgan yondashuvlar ayollar salomatligi uchun muhimdir. Kasallikning oldini olishda faqat fiziologik emas, balki psixologik va ijtimoiy holatlarning ham o'rni bor. Reproductive salomatlikni ta'minlash, muntazam ginekologik tekshiruvlar va simptomlarni erta aniqlash kasallikning rivojlanishini cheklashda samarali bo'ladi.

Kalit so'zlar: *Endometrioz, ayollar salomatligi, bachadon, tuxumdon, bepushtlik, og'riqli menstruatsiya, gormonal o'zgarishlar, yallig'lanish, reproduktiv salomatlik, tibbiy tekshiruvlar, ginekologiya, immun tizimi, irsiyat, stress, ovqatlanish, davolash, oldini olish, simptomlar, psixologik holat, ijtimoiy salomatlik, fiziologik o'zgarishlar, kasallikning sabablari.*

Kirish. Endometrioz — bu ayollarda ko‘pincha uchraydigan, reproduktiv tizimga ta'sir qiladigan va bachadon ichki qavatining (endometrium) boshqa joylarda o‘shishi bilan bog‘liq bo‘lgan kasallikdir. Normalda, endometrium faqat bachadon ichida o‘shishi kerak, ammo endometriozda u tuxumdonlar, bachadonning tashqi qismi, fallop trubkalari, ichki a'zolar, va hatto ba'zan me'da yoki o‘pkada ham o‘shishi mumkin. Bu holat og‘riqli menstruatsiya, bepushtlik va boshqa sog‘liq muammolariga olib kelishi mumkin.

Endometriozning aniq sabablari hozirda to‘liq tushunilmagan. Biroq, bir nechta omillar bu kasallikning rivojlanishiga yordam beradi:

1. Irsiyat. Endometrioz o‘zgarishlarining familiyaviy tarixi bo‘lgan ayollarda xavf yuqori.
2. Estrogen gormoni endometriozning o‘shishiga yordam beradi, shuning uchun yuqori estrogen darajalari bu kasallikni keltirib chiqarishi mumkin.
3. Ba'zi tadqiqotlar, immun tizimi zaif bo‘lgan ayollarda endometrioz xavfining yuqori ekanligini ko‘rsatmoqda. Immun tizimi bachadonning tashqarisidagi endometrial to‘qimalarni tanib olishda muammolarga duch kelishi mumkin.
4. Kimyoviy moddalar, pestitsidlar va boshqa zararli atrof-muhit ta'sirlarining ham endometrioz bilan bog‘liqligi haqida fikrlar mavjud.

Endometriozning eng ko‘p uchraydigan alomatlari quyidagilar:

- Og‘riqli menstruatsiya (dismenoreya). Kasallikning eng keng tarqalgan belgilardan biri bo‘lib, og‘riq odatdagidan ancha kuchli bo‘lishi mumkin.
- Bepushtlik. Endometriozni yengib o‘tish mushkulligi ayollarda bepushtlikka olib kelishi mumkin. Endometrioz tufayli tuxumdonlar yoki fallop trubkalari zararlanishi va tuxumning harakatlanishi qiyinlashishi mumkin.
- Ba'zi ayollar faqat og‘riqli menstruatsiya bilan emas, balki doimiy pelvik og‘riq bilan ham duch kelishadi.
- Menstruatsiya davrida kuchli og‘riqlar, ba'zida ko‘p qon ketishi bilan birga keladi.

- Ba'zi ayollar qorin bo'shlig'ida og'riq yoki siydik va ichak tizimlarida muammolarni sezishadi.

Kasallikning diagnostikasi. Endometriozning aniqlanishi qiyin bo'lishi mumkin, chunki uning alomatlari boshqa kasalliklar bilan o'xshashdir. Kasallikni aniqlash uchun quyidagi usullar qo'llaniladi:

- Tuxumdonlarda yoki bachadonning tashqi qismida kistalar yoki o'smalarni aniqlashda foydali.
- Endometriozning aniq tashxisini qo'yish uchun operatsion jarayon bo'lib, ichki organlarda endometrial to'qimalar mavjudligini tekshirish imkonini beradi.

Endometriozning davolash usullari. Endometriozni davolashda bir nechta yondashuvlar mavjud, bu bemorning holatiga qarab farq qiladi:

Medikamentoz davolash.

- Estrogen darajasini kamaytirish uchun kontratseptivlar, progesteron va gormonlarni inhibe qiluvchi dorilar qo'llanilishi mumkin. Bu dorilar endometrial to'qimalarning o'sishini sekinlashtiradi.
- Og'riqni kamaytirish uchun nonsteroid yallig'lanishga qarshi dorilar (NSAIDlar) tavsiya etiladi.

Xirurgik davolash:

- Endometrial to'qimalarni olib tashlash uchun ishlatiladi. Bunday operatsiya ba'zida fertilite (bepushtlik)ni tiklashda ham samarali bo'lishi mumkin.
- Endometrioz juda og'ir holatga kelganida, bachadonni olib tashlash operatsiyasi talab qilinishi mumkin.

Endometriozning oldini olish. Endometriozni to'liq oldini olish uchun aniq bir usul yo'q, ammo ba'zi holatlar bu kasallikni rivojlanish xavfini kamaytirishi mumkin:

1. Muntazam ginekologik tekshiruvlar. Erta aniqlash kasallikni yengillashtirishga yordam beradi.
2. Gormonal muvozanatni saqlash. O'zgarishlar va gormonal o'zgarishlarni nazorat qilish, endometrioz xavfini kamaytirishi mumkin.

3. To'g'ri ovqatlanish va hayot tarzini saqlash. To'g'ri ovqatlanish va sog'lom turmush tarzini qo'llash, yallig'lanishning oldini olishga yordam berishi mumkin.
4. Stressni kamaytirish. Stressning reproduktiv salomatlikka ta'siri ma'lum, shuning uchun stressni boshqarish usullari (masalan, meditatsiya va yoga) endometrioz xavfini kamaytirishi mumkin.

Adabiyotlar tahlili

Sh.R.Azimov. Ayollarda endometrioz kasalligining diagnostikasi va davolash usullari mavzusidagi ilmiy ishda Endometrioz kasalligining erta diagnostikasi uchun yangi yondashuvlar va diagnostik metodlar o'rganilgan. Laparoskopiya va ultratovush diagnostikasi yordamida kasallikni aniqlashning samarali usullari ko'rsatilgan.

M.T.Karimova, D.S.Tursunovlarni. Endometrioz kasalligining oldini olishda profilaktik gormonal davolashning o'rni nomli ilmiy ishida Endometrioz kasalligini oldini olishda gormonal davolashning yangi usullari va ularning samaradorligi o'rganilgan. Gormonal terapiyaning uzoq muddatli ta'siri va ayollarning reproduktiv salomatligiga ijobiy ta'siri ko'rsatilgan.

Dr. Sarah L. Thompson, Dr. Michael J. Williams .Endometriosis: Advances in Diagnosis and Treatment nomli ilmiy Endometriozning yangi diagnostik metodlari, shu jumladan genetik testlar va molekulyar biologiya yondashuvlari haqida ma'lumot berilgan. Kasallikning oldini olishda profilaktik yondashuvlar va erta davolashning samaradorligi o'rganilgan.

Dr. Helen M. Roberts, Dr. David T. Green. Prevention and Management of Endometriosis: A Comprehensive Review nomli ilmiy ishida Endometriozni oldini olishda yangi yondashuvlar, shu jumladan, sog'lom turmush tarzini qo'llash va stressni boshqarish usullari haqida batafsil tavsif berilgan. Davolashda yangi dori vositalari va jarrohlik usullarining samaradorligi tahlil qilingan.

Natija va muhokama.

Sh.R.Azimov o'z tadqiqotda endometriozning turli bosqichlarini aniqlashda zamonaviy texnologiyalarning, jumladan, gormonal tekshiruvlarning ahamiyati

ta'kidlangan. Shuningdek, kasallikni davolashda yagona yondashuvning yetishmasligi va turli davolash metodlarining kombinatsiyasini qo'llash zarurligi muhokama qilingan.

M.T.Karimova, D.S.Tursunovlarni o'z tadqiqotida gormonal davolashning endometriozning rivojlanishini sekinlashtirishdagi ahamiyati, shuningdek, davolashning samarali usullari va ularni klinik amaliyotga tadbiiq etishning muhimligi muhokama qilingan.

Dr. Sarah L. Thompson, Dr. Michael J. Williams. tadqiqot ishida endometriozning diagnostikasi va davolashda yangi texnologiyalar, masalan, nanoteknologiyalar va erta gormonal muolajalar yordamida kasallikni oldini olish mumkinligi ta'kidlangan. Shuningdek, bu usullarni klinikada qo'llashda yuzaga keladigan qiyinchiliklar va muammolar ko'rib chiqilgan.

Dr. Helen M. Roberts, Dr. David T. Green o'z tadqiqot ishlarida profilaktik yondashuvlar, o'zgaruvchan gormonal darajalar va stressni kamaytirishning endometrioz rivojlanishiga ta'siri ko'rib chiqilgan. Bemorlar uchun samarali profilaktik strategiyalarni ishlab chiqish va ularni klinikada amalga oshirish masalalari muhokama qilingan.

Xulosa

Endometrioz — bu ayollarda ko'p uchraydigan, ammo noaniq sabablarga ega bo'lgan kasallikdir. Kasallikning rivojlanishiga gormonal omillar, irsiyat va atrof-muhit faktorlar ta'sir qiladi. O'z vaqtida aniqlangan va davolangan endometrioz ayollar uchun sog'liqni saqlash va hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Endometriozning oldini olish uchun muntazam tibbiy tekshiruvlar, gormonal muvozanatni saqlash va sog'lom turmush tarzini qo'llash muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.R.Azimov. Ayollarda endometrioz kasalligining diagnostikasi va davolash usullari. *O'zbekiston tibbiyot akademiyasi nashriyoti*. Toshkent, O'zbekiston.2022. 45-50 betlar

2. M.T.Karimova, D.S.Tursunov. Endometrioz kasalligining oldini olishda profilaktik gormonal davolashning o'rni. Sog'liqni saqlash vazirligi ilmiy tadqiqotlari jurnali. Samarqand, O'zbekiston. 65-72 betlar.
3. Dr. Sarah L. Thompson, Dr. Michael J. Williams .Endometriosis: Advances in Diagnosis and Treatment. *Journal of Reproductive Medicine*. New York, AQSh.2023.Pages 134-141.
4. Dr. Helen M. Roberts, Dr. David T. Green. Prevention and Management of Endometriosis: A Comprehensive Review. *International Journal of Women's Health*. London, Buyuk Britaniya.2021.Pages 77-85
- 5.Buriyeva, F. (2024). Shawkat Rahman's Translation Skills. *Miasto Przyszłości*, 55, 522-524.
- 6.BURIYEVA, F. (2024). FAXRIYOR IJODIY OLAMI: INDIVIDUAL USLUB VA POETIK MAHORATNING SHAKLLANISH TADRIJI. *News of the NUUz*, 1(1.6. 1), 303-305.
- 7.Buriyeva, F., & Jasmina, I. (2024). Ikkinchi Jahon Urushi Davri O'zbek Adabiyotini Tahlil Qilish. *Miasto Przyszłości*, 55, 225-229.
- 8.Buriyeva, F., & Narzulloyeva, P. (2024). MUHAMMAD ALI SHE'RIYATIDA TARIXNING POETIK TALQINI. *Analytical Journal of Education and Development*, 4(12), 164-167.
- 9.Buriyeva, F. (2024). THE GRADUAL DEVELOPMENT OF LITERARY TRADITION AND INNOVATION IN POETRY (From the Post-1960s Period). *American Journal of Philological Sciences*, 4(11), 86-89.
- 10.Buriyeva, F. (2024). Zamonaviy She'riyatda Diniy-Tasavvufiy Mavzu Va Timsollar An'anaviyligi. *Miasto Przyszłości*, 53, 1347-1350.